

LA PRIMERA MISSA

(Acabament)

II

En Josepet estava pera arribar y aquesta gran alegría 's manifestava en los dos vellets de diferente manera. Mossen Blay plorava y reya segons sa costum, y 's passejava per la humil habitació que li feya d' estudi repassant lo sermó que havia de predicar en la missa del seu nebot y amohinant á cada punt á la Maria ab preguntas fillas devegadas de la seva alegría, devegadas de la seva impaciencia, sempre de son constant bon humor y de la seva pau inalterable.

La Maria trespava per la cuyna plena de cassolas, paellas y ollas de totas midas que contenian lo festí de Baltasar que per l' endemá preparava, y se las havia més que may, perque 'ls seus renys era més forts quan més gran era sa activitat y alegría; eran com una corassa de punxas que amagava 'ls hermosíssims sentiments de son cor delicat, sofert y trist com ho es una passionera.

—¡Maria!—cridá per miléssima vegada 'l capellá desde 'l seu estudi.

—¿Qué mana?—contestà aquesta desde la cuyna.

—Veyam si ab tants pollastres per demà, no has pensat en que en Josepet te de sopar aquest vespre.

—Veyam si á vosté li passarà com al corregidor d' Almagro,—li va dir en lo mateix tó la Maria.

—¿Donchs qué li va passar?...

—Que de tant ficarse en lo que no li anava ni venia, un dia 's va morir de pena porque á un seu vehí se li agafá la escudella.

Mossen Blay esclafí en una forta riallada.

—No va ser per aixó, dona,—observá tot calmós.— Va ser porque li van esguerrar una armilla.

—Díguili hatxa, y no s' emboliqui que caurá.

—Be, dona, be; ja callo... ¡No t' enfadis, per Deu!... Jo t' ho deya porque 'l xicot portará gana...

—¡Donchs que 's rosegui 'ls colzes!

—¡Mare de Deu, dona! No sembla sino que t' hagin desmammat ab llet d' avespas.

—Y á vosté ab aixarop d' en tot me fico.

Mossen Blay callá, havent perdut com sempre, y la Maria va seguir socarrimant un pollastre que havia mort consolat ab la idea de trobar sepultura eclesiástica en lo ventre del missa-cantat.

—¡Maria!—torná á cridar Mossen Blay ab més por

—¡Tórna-hi!—rondinà aquesta, que bregava per subjectar las potas del pollastre, que ab una gracia digna de Terpsícore s' empenyava en ballar un bolero.

—A m' en Josepet li agradan molt las patatas ab such...

—Donchs á mí 'l such ab patatas.

—Ho dich porque com demà haurá d' estar en dejú fins á la tarde... y aixó aviat está fet...

—¡Tórna-hi! Y quina cansó la del xicot... No s' amohini, que lo que es aquesta nit no somiará de gana ab las ánimas del purgatori.

—Be, dona, be; fes lo que vulguis.

Al cap d' una estona Mossen Blay se presentá á la cuyna ab los papers del sermó á la má.

—¿Sabs lo que estava pensant?—va dir.—Que com lo noy arribará cansat, li podrias posar al llit lo meu matalás de llana, que jo ab la máfega ja 'n tindré prou.

—Donchs ¿sab jo lo que penso?—contestá la Maria, frenética.—Que de tant garrar li caurá la gargamella y demá 'ns quedarém sense sermó... Déixim estar tranquila, que aixó no es de la seva parroquia.

La Maria 's guardá 'be prou de dir que l' únich matalás del seu llit ja l' havia posat en lo del Josepet, y que essent aixís ella hauria de dormir demunt de las posts. Mossen Blay s' entorná tot motxo al seu estudi, rondinant:

—¡Y que á n' aquesta xicota li posessin Maria de la Pau en lloch de Maria de la Guerra!

—¡Y que á n' aquest home li diguin mossen Blay y no mossen Posma!—contestá ella, comensant la difícil y trascendental feyna de farcir lo pollastre.

No havian passat deu minuts quan mossen Blay se torná á presentar á la cuyna.

—¡Maria!—va dir ab veu tremolosa.

—Aném, aquest vespre m' acaba 'l nom,—exclamá aquesta més neguitosa que may.

—¡Maria, escóltam per Deu!—afegí 'l capellá enguniat. —M' ha acudit una cosa que de segur ve del cel... Deu y 'l meu Pare Sant Francesch son los que me la envian.

La Maria aixecá 'l cap espantada, y al veure la emoció de son germá se n' hi va anar ab las mans totas enllardadas, las cellas contretas y la boca oberta.

—Ara mateix,—va seguir dihent mossen Blay,—m' estava allí, davant del quadro del meu Sant Pare, y se m' ha acudit de cop, sense saber com, que si en Josepet demá demanava á la missa lo que tu y jo en va demaném fa divuyt anys, de segur que Nòstre Senyor li concediria... Sí, de segur, perque sa Divina Majestat may nega la gracia que 'l nou sacerdot li demana en sa primera missa... Y aixó es ben cert, recert... Lo Pare Guardiá del meu convent era qui ho deya...

—¿Y quí te valor pera donarli aqueixa beguda al pobret?—va dir espantada la Maria.

—Li diré que ofereixi la missa per la meva intenció, que será igual, y ab aixó n' hi ha prou.

—¿Y si sospita alguna cosa? .. ¡Per l' amor de Deu, Blay! Aixó seria matarlo. .

—¡Deu m' ajudarà!... Lo meu Pare Sant Francesch no 'm deixarà.

La Maria anava á respondre quan l' alegre brugit dels picarols d' una tartana la sobtaren, y 'ls dos germans corregueren á la escala, cridant:

—¡Ja es aquí... ja es aquí!

Un sacerdot jove pujava tot depressa, rebent en sos braços als dos vellets, estrenyent contra són pit aquells caps esblanquehits, sense que 's sentís altra cosa que singlots d'alegría. Mossen Blay se deixá caure á la fi als peus del jove capellá.

—De genolls, María, de genolls, —cridá.— ¡Fill, fill meu, la benedicció... la teva primera benedicció pera aquets dos pobres vells!...

Y las mans ungidas del novell sacerdot s' aixecaren per primer cop al cel pera atraure sobre aquells dos vellets venerables la benedicció del Pare, del Fill y del Esperit Sant.

Se va treure llavors en Josepet una cinta de seda blanca partida pel mitj y cuydadosament embolicada en un paper.

—Aquí li porto la cinta ab que 'm lligaren las mans al rebre las sagradas ordres,—va dir, entregantla á mossen Blay;—la meytat pera vosté y la meytat pera la tia.

—¡Que Deu t' ho pagui, fill meu... que Deu t' ho pagui! La guardaré mentres visca, com una reliquia, y ab ella 'm lligarán las mans després de mort...

La Maria havia pres la seva part y la besava plorant á raig fet sense dir paraula.

Duas horas després sortia mossen Blay de la alcoba del seu nebot y se 'n anava de puntetas á la seva.

La Maria l' esperava á la porta.

—¿Qué ha dit?—li preguntá ab ansia.

—Que aixís ho faria.

—¿Y no sospita res?

—¡Res!... L' ignocent está segur de que sos pares son morts... ¡Fillet meu, colom sense fel, nascut d' un llop carnicer!... ¡Lo cor se 'm partia al sentirlo, Maria!... M' ha dit que la seva intenció era aplicar la missa pel descans etern de sos pares. ¡Sos pares!... Aquella santa ja deu haver rebut el cel la palma del martiri; pero ell... lo butxí... si resisteix á la missa del seu fill, de segur que morirá impenitent.

III

Arribá á la fi 'l dia de la festa, tan clar y magnífich com si al fugir la nit arrebossada ab son mantell negre, que tants misteris, tants temors y tants crims amaga, s' endugués també baix sos prechs ombrívols la tempestat del dia avans. Llavors atracá al moll del poble un llaut esbalandrat, procedent de Ceuta, que havia sofert lo temporal y perdut lo camí de Lisboa, que era allá ahont anava. La tripulació saltá á terra pera visitar lo primer santuari de la Mare de Deu que trobés; que aquest era 'l vot que havia fet á la santa patrona dels navegants en aquells moments de terrible perill en que la fe 's revifa al calor de la esperansa. Un vell caminava ab los tripulants que no semblava, com los altres, home de mar. Portava 'l cap envenat ab un mocador vermell, y demunt una gorra de pell de conill que donava á sa fesomia feréstega un aspecte encara més repugnant. Duya un gech tot fet malbé y unas calsas de panyo groixut ab vius grochs, y se li notava aqueix coixejar que marca, com una terrible contrassenya, als desgraciats que per molt temps han arrossegat un grillet. Semblava estar molt abatut y se li veyan per entremitj dels cabells embullats y la barba blanca algunas clapas de sanch, fresca encara.

La tripulació, guíada per una colla de xicots que havian comparegut á la novetat del espectacle, arribá á la iglesia del Carme, que era la més propera al moll.

Mossen Blay devallava en aquell moment de la trona, després d' haver predicat lo seu sermó, trencat á cada moment per llágrimas y sanglots que trobaren més d' un cop ressó en lo numerós auditori que l' escoltava. Allí hi havia la Maria, agenollada en lo primer rengle, ab aquell vestit de seda negra que no més sortia 'l Dijous Sant, y aquella mantellina de puntes ab fondo de satí, ribetejada de vellut, que únicament en aquell mateix dia deixava 'l fons de la caixa.

Lo celebrant havia tornat al altar després d' entonar lo Credo; l' assistia son oncle per un costat y per l' altre 'l vicari. Tot havia desaparegut, no obstant, de la vista del novell sa-

cerdot; veyá acostarse 'l moment en que Jesucrist anava á venir per primera vegada á las sevas mans, y sentia com una santa pahura, semblant á la que fa que 'ls ángels se cubreixin lo rostre ab sas alas. Incliná 'l front sobre aquella ara de pedra que guardava reliquias de mártirs que l'ensenyavan á donar la vida per la fe, y pregá per la Iglesia, que es la seva depositaria; pel Papa, que es son cap, y pel Rey, que deu ser sa defensa. Juntá després las mans, incliná lleugerament lo cap y restá inmóvil ab los ulls closos. Lo novell sacerdot anava á demanar la gracia de sa primera missa.. Havia arribat lo moment de presentar davant l' acatament diví aquella petició misteriosa, objecte dels prechs dels dos vellets durant divuyt anys. Mossen Blay abaixá 'l cap y creuhá las mans, y la Maria amagá la cara entre las sevas, suspenent abdós la respiració, com si temessen deturar la volada d' aquella oració, de la que tant confiavan. Lo celebrant separá á la fi sas mans y prosseguí aquellas hermosas oracions ab que la Iglesia sembla extendre ab sos prechs un mantell d' amor y de pietat sobre tots sos fills vius y morts. Un soroll confós se sentí de cop al cap de vall de la iglesia: en aquell lloch s' hi havian agenollat los tripulants del barco perdut, y 'l més vell en aquell instant havia l lensat un gemech, posantse las mans al cap y cayent en terra sense sentits. Quatre dels seus companys l' aixecaren al moment y, guiats per alguns homes del poble, 'l dugueren al hospital, sens que casi ningú de la iglesia se 'n adonés.

A la missa va seguir lo besamans, y després de la acció de gracias, las enhorabonas, y duas horas després s' assentava mossen Blay á sa modesta taula tenint á la dreta al Vicari, á la esquerra al seu nebot y al voltant al administrador del hospital y altres tres clesiástichs. La María ajudada per una pobre viuda á la que socorría, preparava á la cuyna y presentava ella mateixa á taula, aquella llarga renglera d' entrants en los que hi havia gastat tot lo seu saber de cuynera y tots los seus migrats dinerons. Mossen Blay alegre y expansiu més que may sostenía 'l bon humor entre tots los convidats, y no creya fer be los honors de la taula si no propinava á cada hù una indigestió segura ab sos prechs contínuos pera que que 'n tornessin á pendrer de cada una de las platas. Havía arribat l' hora dels postres y la María passá al mitj de la taula, ab un ayre de satisfacció marcada, lo present que la superiora del

hospital havia fet al missa-cantant. Era un blanquíssim anyell, casí de tamany natural, fet de pasta d'admetlla, ajegut en una assafata y posant lo cap al demunt d'un coixí de pinyonat; tenia las potas, los ulls, lo morret y la punta de cua pintada de xacolate y tancava á dintre una munió de fruytas de confitura; ab la potetas del davant sostenia un calzer de caramelo en qual copa s'hi aguantava entre núvols de merengue una hostia de sucre, sortint pel demunt de tot una bandereta de setí vermell en la que s'hi llegian aquestas paraulas brodadas ab anticuelas: *Ecce Agnus Dei: ecce qui tolli peccata mundi*.

Tothom celebrá ab grans festas la alegoria de la Superiora: lo Vicari arrencá la bandereta pera entregarla al missa-cantant, y proposá un brindis en honor de la bona religiosa.

De cop entrá corrents un home demanant al senyor Rector: era un enfermer del hospital, que venia á avisarlo de que un home que 's trobava en la agonía volia confessarse. Mossen Blay s'aixecá, deixant á mitj beure la copa, ab aqueixa pressa, ab aqueix sant anhel ab que 'l bon Sacerdot deixa tot lo que li es propi pera correr darrera d'una ánima que pertany á Jesucrist. Lo seu nebot va aturarlo.

—Oncle, déiximhi anar á mi. Lo senyor Bisbe ja m'ha donat las llicencias y puch confessarlo... Deixi que desde ara comensi á pagarli lo molt que li dech...

Mossen Blay no 's decidia; 'l Vicari ajudá en sos prechs al nebot y 'l bon vellet torná á assentarse exclamant, ab un accent que enterní á tothom:

—¡Veshi, fill meu!... Veshi, y aprén desde ara á ésser esclau de las ánimas que Nostre Senyor va redimir...

Lo jove sacerdot arribá al hospital per un corredor que unia aquest á la casa del senyor Rector. Estés en una márrega, en una habitació á pla terreno s'hi trobava 'l vell que havia caygut en basca á la iglesia: tenia una gran ferida al cap, causada per lo cop d'una verga trencada que li havia caygut durant lo temporal, deixantli clavada una estella; lo nou cop que havia rebut al caure en la iglesia, extenuat de fadiga, li havia intròdubít aquella estella fins al cervell, y al tréureli 'l metje en l'hospital declará que, recobrés ó no 'l coneixement, li quedavan pocas horas de vida. Per últim torná en sí 'l ferit y sas primeras paraulas varen ser pera demanar un confessor.

Lo jove sacerdot s'aturá un moment, lo cor oprimit davant d'aquell horrorós espectacle, y una esgarrifansa nerviosa's sentí per tot lo cos. May havia vist aquell tímit jove correr la sanch, may havia sondejat tampoch las fondarias d'una consciencia, y per primera vegada en sa vida veyá una ferida mortal, que rajava sanch fresca, y veyá al mateix temps guaytar per aquells ulls ombrívols, aquellas altrás feridas de l'ánima, punxadas per lo remordiment. Lo ferit fixava anguniosas miradas en la porta, y al punt que s'hi presentá 'l sacerdot, murmurá á glops y ab veu enrogallada que la angunia de la mort comensava a tornar fadigosa y que la angunia del pecat feya aterradora:

—¡Pàre!... Los meus pecats son inmensos.

—¡Infinita es la misericordia de Deu, germá!—exclamá 'l jove, ab un dir que sortia de l'ánima.

Dels ulls del agonitzant comensaren á escapar-se llágrimas, y sas mans defallidas en vá probaren d'alsarse pera donarse cops al pit. Lo Sacerdot s'hi acostá, dibentli paraulas de consol, y, passantli 'l bras per darrera de l'espatlla, l'aixecá ab cuydado: caygué allavors pesadament aquell cap escabellat y sanchnant, que semblava escapat d'un ajusticiat sobre 'l pit ignocent del Sacerdot, temple vivent de Jesucrist. Una hora durá aquella confessió que trencavan soyint los sanglots, que feya devagadas ininteligible 'l rogall de la agonía, y qual valor asseguravan sempre las llágrimas encesas del penediment. Lo Sacerdot aixecá, á la fí, la má dreta, sense deixar de sostenir al ferit ab la esquerra y pronunciá per primera vegada la santa fórmula de la absolució que esborrá 'ls pecats de l'ánima. L'agonitzant deixá sortir allavors un gemech de benestar, y quedá en repós per curta estona; se conmoqué bruscament, barbotejá després algunas paraulas que no s'entendien, obrí d'una manera horrible 'l ulls y la boca y extremintse ab forta sotragada, li caygué 'l cap endavant, deixant en la sota-na y en lo blanch collet del Sacerdot una roja taca de sanch.

Lo jove va coneixer que era mort, y 'l deixá caure poch á poch en son trist llit; tancá aquells ulls que ja no hi veyan y agenollantse á la espona, pregá llarch temps.

S' aixecá al últim y se'n aná cap á la porta; pero tornant-sen enrera, per un moviment instintiu de son cor que no va sapiguer explicarse, creuhá sobre 'l pit del mort sas mans brutas y enduridas, besántlashi avans.

Quan va sortir ja era fosch, y una Germana de la Caritat l'esperava á la porta.

—¿Y 'l ferit?—li preguntá:

—Ha mort... com un sant,—contestá 'l sacerdot.

—Alabat sia Deu—va dir la Germana; y allargantli un paper doblegat afegí:—fassi 'l favor d' entregar aquest paper á mossen Blay... Es lo passaport d' aquest pobre home, únich document que portava; en ell hi trobará son nom per assentar-lo al Registre... Entrá avuy á las onze y s' enterrará aquesta mateixa nit.

Lo jove guardá 'l paper sense mirarlo, y s' entorná á casa fondament conmogut, dirigintse tot seguit al estudi de son oncle. Aquest estava resant las matinas del endemá, y per no incomodar-lo 'l nebot, puig sabia que s' enfadava si l' interrompian durant lo res, li doná ab pocas paraulas l' encárrech de la Germana, li afegí que 'l ferit havia mort cristianament, y se'n aná á la seva habitació, deixant lo paper al demunt de la taula.

—Be, fill meu, be,—li va dir lo vellet...—bonas primicias t' ha concedit Nostre Senyor.

Mossen Blay prosseguí pausadament son res y tancá al acabar-lo son gros breviarí folrat de quyro; agafá allavors del demunt de la taula una llibreta ahont per ésser petit l' hospital y de pochs malalts ell mateix hi duya 'l registre y l' obrí per assentarhi 'l nom del difunt. Desfé allavors aquell paper brut y arrugat y l' acostá á la llumanera pera llegirlo.

—¡Mare de Deu Santíssima!—exclamá deixantlo anar aterrat y posantse las mans al cap.

Llarga estona 's quedá com de pedra, ab los ulls que li sortian, esblanquehits los llabis y murmurant ab veu que ab prou feynas se sentía.

—¡Mare de Misericordia!... ¡Pare meu, Sant Francesch!...

Torná per últim á agafar aquell paper y llegí diferentas vegadas las curtas ratllas que hi havia. Era un passaport comú expedit á favor de *José Luis Lopez y García, licenciado por indulto extraordinario del presidio de Ceuta.*

Mossen Blay s' aixecá tambalejantse y passá 'l baldó á la porta; s' assegué y 's quedá més d' una hora sense mourers ab la vista clavada en aquell nom que havia extremat en un moment quantas fibras podían vibrar en lo seu cor... Perque aquell Joseph Lluís Lopez, era 'l pare d' en Josepet, era 'l

mal home que havia assassinat á la seva esposa y fugit ab una dona perduda abandonant á son fill; lo criminal, que, agafat á la fi per la justicia, havia sigut condemnat á cadena perpétua en lo presiri de Ceuta; l' enemich á qui l' heróich sacerdot enviava cada any auxilis materials, que 'l desvergonyit taul prenia, y auxilis esperituals també que 'l criminal enrevellit may va volguer admetrer... Aquell era 'l pecador qual conversió demanavan seguidament ja feya divuyt anys los dos vellets; allí 's trobava 'l secret, que pera salvar la honra d' aquell nen ignocent, havían amagat en sos pits, com una brasa encesa que 'ls cremava pero que may havían deixat escapar.

Y de cop veyá 'l bon vellet que la má de la Providencia rompia totas las cadenas, y satisfeya tots los desitjos. Un indult extraordinari obrí al criminal las portas d' aquella presó, que devia ésser sa sepultura; una tempestat lo llensava á aquellas platjas, una ferida providencial lo posava á las portas de la mort, y una suprema manifestació de la gracia li feya depositar sas culpas en lo pit de son propi fill, y rebrer la absolució de sas mateixas mans immaculadas!

Mossen Blay s' extremí de cap á peus... pero 'l fill ignocent no havia sospitat que aquell assessí, á qui obría las portas del cel era son mateix pare y allí tenia ell, ángel custodi de sa honra, la única proba del fatal secret; allí hi era en sas mans y podia ferla desapareixer per sempre y en un instant.

Lo Sacerdot no vacilá: tancá depressa 'l Registre del hospital sense assentarhi 'l nom del difunt y 'l colocá en son lloch.

—¡La gracia de sa primera Missa! ¡La intercessió del meu Pare Sant Francesch!—murmurava.

—Agafá després lo passaport y 'l cremá al flam de la llum manera y d' una bufada escampá la cendra. Allavors abandonaren al pobret vell las forsas febrils que l' havían sostingut: caygué de genolls á terra, y exclamá ab veu apagada:

—*¡Nunc dimittiis servum tuum, Domine!*

L' ánima del pare criminal s' havia salvat y la honra del fill ignocent estava segura.

La gracia de la primera missa havia estat concedida.

P. LLUIS COLOMA.

À JOSEPH ZORRILLA EN SA MORT

L' álga al fí caygué; la envergadura
potent se li trencá.

Plorau, plorau, ciutats d' Andalusía;
las melosas cansons d' un altre dia
may més las cantarà.

En aquells temps, las crestas gegantinas
la veren cada nit;
salut, regina de las aus, cridavan,
y al endemá en los núvols la guaytavan
com sol en lo zenit.

Vingué 'l deu del hivern; d' una petjada
ja l' ha esclafat joh sorti!
y als batechs esglayosos d' agonía
alsava 'l cap per veure com venia
á pas á pas la mort.

Y la mort ha vingut; sa ossosa boca
lo cadavre besá.
Plorau, plorau, ciutats d' Andalusía;
las melosas cansons d' un altre dia
may més las cantarà.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

PREGUERA

Dígam: ¿Quín mágich encís
dus en tos ulls amagat,
que tan bon punt s' han topat
nostres esguarts, d' improvís
m' he sentit tot trasmudat?

¿Qué es aixó que sento jo,
que dona á mon pit caló'
é hi fa brollar vius afanys
com somni de als divuyt anys
bressolat per la ilusió?

¡Somni!... Ilusió!... ¿No era ahir
quan se varen esvanir,
què vaig malehí als darrés
y vaig jurá en lo avenir
no cobejarne cap més?

¿No estich prou escarmentat
per tornar á lo passat
quan me 'n trobo tan retret?...
¿Cóm me torno? ¿Qué s' ha fet
ma forsa de voluntat?

Vaig jurar per tots los deus
no vinclarm' may més als peus
d' una dona. ¿Y pels meus mals,
m' haurán fet jurar en fals
aquets traydors esguarts teus?

¡Una dona!... Foch y glas,
tot ensemps, negació al pas,
ja huracá, ja ventijol,
¡lloot ensemps que or de gresol!...
¡Una dona!... ¿Quí 'n fa cas?

Vésten... lluny, no 'm miris més
(mare meva si hi tornés).
Lluny la cadena d' esclau,
ben lluny. ¿Y qué? Aqueixa pau
de que goso no val res?

Mes no... atúrat per pietat.
¡Bon Deu! ¿De qué soch format?
Feu que 'm miri sens recel
y 'n vulga, sia infern ó cel
lo que ab sos ulls m' ha ensenyat.

JOAN DURAN Y ESPANYA.

LO BRESSOL

No te bressol l' Infantó de Maria,
¿donchs qué dirán de Joseph lo fuster?
Per férlin un de la Cova sortia.
¡Ah! no tremoles, florit ametller;

no 't llevará la corona de gebre
que ab má nevada te posa Nadal;
prou tu galejas l' Infant del Pessebre,
de sant Joseph no oscarás la destrál.

Cerca un plansó de boscuria en boscuria,
no 'n troba cap que li puga servir;
al arbre gíras ahont sent més canturia,
¡pobres aucells si l' arriba á escullir!

No 'n troba cap en la vall de les Roses,
no 'n troba cap en la vall de Raquel,
al cant angélich encara descloses
com á la pluja la flor d' asfodel.

Los terebintes son prims de la soca,
lo cinamomo no te mes que olor,
la alzina es corva y te fusta de roca,
florit com es lo sauguer no te cor.

¡Ah! d' olivera que es fusta sagrada
una n' ovira en la vall d' Efraim,
volta sa arrel ufanosa tanyada,
blava corona de branques son cim.

—¿Quí sab, exclama lo sant patriarca,
quí sab si es eixa que al péndren un brot,
digué á la blanca coloma del Arca:
Ja no dominan les aygues per tot?

Avuy al mon podrá dar eix missatge:
colom més candi jo porto en mon sí,
humanitat, vina á ferli homenatge,
ton Redemptor y ton Deu es assí.—

Ab la destrá ja li ha presa la mida,
quan sia á terra son tronch buydará;
quan sia buyda; afinada y polida
com una tassa d' argent quedará.

Ab tosch cisell vol grabarhi l' Estable,
Pastors que hi venen y Magos que hi van,
seguint la estrella de llum inefable
y Angels lo *Gloria in excelsis* cantant.

¡Ah! d' aqueix bres ha de ferne una perla,
ni 'l fill del rey lo tindrà tan hermós:
li darà l' ayre d' un cor que s' esberla,
li darà 'l garbo d' un lliri desclós.

Lo gronxará sa Mareta divina
com la palmera sos dátils de mel,
mentres d' un ángel suau bándolina
fará sentirli corrandes de cel.

Visions d' or á sos ulls se desclouhen;
per regalarshi 's recolza un instant;
mes d' afadich ses parpelles se clouhen
y aqueix dols somni se torna amargant.

Veu en dos tronchs la olivera partida
en aspra creu l' un al altre afegit,
morint en ella l' autor de la vida
ab una llansa clavada en lo pit.

Cap ala d' ángel serena l' ampara,
ja son blasfemies los cants del bressol;
ni 'l cel benigne vol veure sa cara,
puig ¡ay! s' eclipsan la lluna y lo sol.

Quan d' aquell somni feixuch se deslliga
pren la destrál y se 'n torna á Bethlem:
—No es més que un somni, diu ell, mes que ho siga,
no hi vull tornar á aquell bosch de Salem.—

JASCINTO VERDAGUER.

LOS ESCLOPS DEL ORFANET

Vets aquí que... ja fa molts anys, tants que ni menos me 'n recordo, vivia en un poblet del Nort d' Europa un xicotet anomenat Wolff, orfe de pare y mare, recullit casi per forza per una tia tan vella y avara que no més feya un petó á son nebot la nit de Nadal y que quan li donava las sopas sospirava á cada cullerada.

Pero l' infelís orfe era tan bon minyó que estimava entrañablement á la vella, encare que may mirava sense por la grossa berruga que tenia justament al cap del nas.

Com la tia de Wolff era coneguda en tot lo poble y se sabia que guardava no pocas monedas d' or en un miçot d' estám, no gosava may enviar á son nebot al estudi dels noys pobres, pero regatejava tant los diners y s' endarrería tant en las mesadas, que 'l mestre, que era un vell inflat y tonto, fastiguejat de tenir un xicot tan mal vestit, lo castigava ab manifesta injusticia y li feya posar lo vergonyós casquet ab las orellas de burro casi cada dia, lo que servia de brometa als endegats deixebles fills dels ricatxos del poble.

Lo pobre orfanet era 'l més desgraciat de tots y sempre que rribavan las alegres festas de Nadal s' amagava per tots los econs para plorar á solas.

La vigília d'aquest dia 'l mestre d'estudi devia acompanyar á sos deixebles á la missa del gall y durlos després á casa dels seus pares.

Com aquell any l'hivern era molt rigorós y havia caygut feya poch una grossa nevada, 'ls xicots de la escola 's presentaren ab magnífichs vestits d'abric, grans gorras forradas de pell, confortables mitenas y groixudas sabatas pera anar per la neu. Sols lo pobret Wolff hi arribá tremolant de fret ab l'únich vestit que tenia y uns esclops de Strasburg per tot calsat.

Los companys se burlaren d'ell; pero l'orfe estava de tal manera ocupat en bufarse 'ls dits pera fer entrar en calor sas mans balbas de fret, que no s'adoná de res. Y aixís se posa en camí la colla de xicotets, anant de dos en dos ab lo mestre al davant, fent via á la parroquia.

En la iglesia, plena de llums, la temperatura era tan agradable, que 'ls xicots, excitats per la suau calor, xiuxijuejavan baixet contantse 'ls uns als altres los richs menjars que 'ls esperavan en la taula de casa. Lo fill del alcalde havia vist á casa seva un gall regrós farcit d'esquisidas tófonas. En la del jutje hi havia un hermós arbre de Nadal, y la cuynera del notari s'havia posat la cofia de las grans solemnitats culinarias.

Després parlaren los colegials dels regalets que 'ls hi feya *Le petit Noël*, ficántlos hi en las sabatas que aquells tindrian bon compte de deixar al costat de la xameneya al anarsen al llit.

Ab tals recorts espurnejavan de goig los ulls dels noys, com si tinguessin ja al davant los paquets de caramelos, los soldats de plom, los cavalls de cartró y 'ls timbals ab que aviat aixordarian la casa.

Lo pobre Wolff sabia per experiencia que la vella avara li manaria ficarse al llit sense sopar; pero convensut de que havia complert puntualment sos debers durant tot l'any, esperava que *Le petit Noël* no l'oblidaria.

Per sa part, l'orfe posaría sos esclops á la vora de la llar.

Acabá la missa del gall, y la colla de xicots, sempre de dos en dos y seguint al mestre, sortí de la iglesia.

En lo portxo, sobre un ninxo ojival, dormía un nen. Cubria son cos una túnica de llana blanca y tenia 'ls peus des-

calsos ab tot y 'l fret que feya. No sería un pobre que captés, porque sa túnica era nova y al seu costat hi havia una serra, un martell, una destral y otras eynas de fuster. La llum de las estrellas iluminava son rostre, que tenía una divina expressió de dolsura; sos cabells eran llarchs y rossos y formavan una aureola al voltant de son front... Pero sos peus, asso-tats per la tramontana d' una crudel nit de Deseembre, estavan amoratats.

Los nens, acotxats en sos magnífichs vestits, passaren ab indiferencia pel costat del nen que dormía; fins alguns lo miraren ab lo despreci que senten alguns richs envers los pobres.

Sols Wolff, que sortía 'l darrer de la iglesia 's detingué davant d' aquell noy tan hermós.

—¡Quína llástima!—pensá l' orfenet—Aquest pobre va sense sabatas ab un temps tan fret. Además, com no te ni tan sols un mal esclop, *le petit Noël* no podrà ferli cap regalo!

E impulsat per son bon cor, Wolff se tragué l' esclop del peu dret, lo posá al davant del noy adormit y com pogué, ja marxant á peu coix, ja xipollejant ab lo peu descals sobre la neu, torná á casa sa tía.

—¡Miréusel l' arrastrat!—cridá la vella com una fúria al véurel descals.—¿Qué n' has fet del esclop, lladre?

Wolff no sabia dir mentidas y encara que tremolava de por al véurer erissarse 'ls cendrosos cabells de sa tía, comensa ab veu baixa á contar lo que n' havia fet.

Pero la vella avara llensá una riallada estrepitosa.

—¡Ah! ¿Es á dir que 'l senyoret se queda descals pera socorrer als pobres? ¿Es á dir que 'l senyoret desaparí son parell d' esclops per un perdut?... Aixó sí que es nou. Donchs te; ja que has fet aixó vaig á posar en la llar l' esclop que 't queda y *le petit Noël* aquesta nit t' hi posará dintre alguna cosa que 't treurá la pols quan te llevís. ¡Ja veurás! Demá estarás á pá y aygua y veyám si una altra vegada donas los teus esclops al primer que passi.

Y la dona, després d' haver ventat al pobre xicot un parell de revessos, lo feu pujar á la golfá ahont hi tenía son llitet. Lo noy, desesperat, se 'n a rá al llit á las foscas y s' adormí amarant lo coixí ab llágrimas.

Pera al endemá quan la vella, desveilla ja pel fret y molestada pel catarro, baixá á la cuyna, trobá tota la llar plena de

joguinas hermosas, grossas capsas de lleminaduras, tresors de totas menas, y, davant d' aquest be de Deu, l' esclop dret que havia son nebot regalat al pobret noy estava junt al esclop esquerra que ella hi havia posat per sa propia má y en lo que hi pensava posarhi un bastó.

Wolff hi aná corrents al sentir las exclamacions de sa tía extasiada davant de tanta riquesa, y abdós admiraren los valiosos presents del *Noël*, quan trencá sa contemplació 'l soroll de francas rialladas. La dona y 'l noy sortiren pera véurer lo que alló volia dir y 's trobaren ab totas las donas aplegadas al voltant de la font de la plassa.

¿Qué passava? Una cosa tan cómica com extraordinaria. Los fills de tots los ricatxos de la població, aquells á qui sos pares volían sorprendrer ab los més bonichs presents, no havían trobat més que varetas de freixa en las sevas sabatas.

Allavors l' orfenet y la vella pensant en los tresors que hi havían apilats en la seva cuyna, se sentiren plens de por. De cop se vejé arribar al senyor Rector ab la fesomia marcada-ment alterada. Al demunt del banch colocat á la porta de la iglesia y en lo mateix lloch en que la vigilia ab tot y 'l fret hi havia colocat son caparró un noy vestit de blanch y peus des-calsos, lo capellá hi acabava de trobar una rodona d' or clavada á las pedras.

Tothom se senyá devotament, comprenent que aquell her-mós noy adormit que tenia al costat las eynas de fuster era Jesús de Nazareth en persona que havia tornat á ésser per una hora lo que fou quan treballava á casa de sos pares. Tots baixaren lo cap davant d' aquell miracle que 'l Deu de las bon-dats havia volgut fer pera recompensar la caritat d' un nen.

FRANÇOIS COPPÉE.

UN ACTE DE FÉ

Los estiuejants de la vila de Prats presenciàrem, lo di-
lluns de la Assumpció, una manifestació montanyesa
de verdadera fé cristiana, verificada per pastors y page-
sos en eixa verda y regalada vall del Vallespir.

Aquest estiu en tota la conca superior del riu Tech hi ha
una secada espantosa; fa més de dos mesos que no hi ha plo-
gut... un sol ruhent; cel sempre seré, sens un borrall de nú-
vol; bufa cada dia un vent calént de Ponent que acaba de rostir
y matar las plantas.

En tota la cordillera de Puigmal fins al Canigó, no 's veu
cap congesta; son totas fosas... cosa may vista! Los nombrosos
remats que pasturan al cim de las altas serras pateixen molt.
La bona herba de qué 's nodreixen s' ha tornat mústiga, asse-
cada y no serveix pera alimentarlos. En las valls y riberals,
las tardanías: trunfas, monjetas, fajol y blat de moro fan llás-
tima de mirar; las fullas groguejan com al cor de la tardor.

Los diumenges, que 'ls pagesos baixan á la parroquia, no
's veu sino caras tristas; tot es parlar de la gran secada:—Deu
meu...! no vol ploure...! la anyada se 'ns va perdent y no cu-
llirém res...!

Lo dia de la Assumpció baixaren molts pástors de las altas serras; se 'ls veyá al ofici vestits de burat y samarra de pell de moltó, malgrat la calor que feya, de 22° á l' ombra, caras llas-timosas, contant miserias. Lo digne senyor rector de Prats pujá á la trona, y tot conmogut digué: «No deséspereu, germans meus; tenim una protectora que sempre ha escoltat nostres prechs: la Mare de Deu del Coral. Aném tots á visitarla y demanarli de tot cor que intercedeixi prop de son Fill diví, pera que 's digne apiadarse de nosaltres y 'ns concedeixi la pluja tan desitjada pera nostres esplets assedegats. Demá, á las quatre del matí, sortirém en professó pera 'l Santuari.»

—Sí, sí! cridá tothom; aném á implorar la Mare de Deu del Coral.

Lo Santuari del Coral se troba prop de la frontera, no lluny del coll Bernadell y de Baget, á duas horas de Prats; alt. 1,300 m. Es antiquíssim, puig documents del arxiu de Prats del segle XII parlan d' eix Santuari, que te molta anomenada en tot l' Alt Vallespir y vilatges espanyols de la altra vessant dels Pyreneus, quins un cop al any hi van en professó. Es lo Santuari de Núria del Vallespir; no te la importancia de Núria, mes al estiu sempre hi ha romeus, puig no hi falta hospedatge; no hi mancan refectoris y dormitoris; los hermitans procuran vi y queviures. La iglesia románica es bonica y espayosa, molt ben adornada. La Verge per l' estil de la de la Mercé, ab son camaril, vestida de seda; vel de puntas, etc., casi de tamany natural. De las parets penjan un sens fi de presentallas de tota mena, hont dominan los *ex-votos*, ciris, atxas y membres de cera.

Es singular: casi tots los nombrosos santuaris de nostres Pyreneus dedicats á la Mare de Deu: Mare de Deu de Núria, de Font-Romeu, de Montserrat, del Coral, de las Salinas, de la Sort, del Tura y d' otras que no 'm recorda, tenen la mateixa llegenda: totes han sigut trobadas per toros, mitj soterradas dins las covas, á la mateixa época, vers los sigles X y XI de la Reconquista.

Torném á nostra professó.

Donchs l' endemá de la Assumpció, al punt de las quatre, sortia la professó de la iglesia de Prats, ab sas banderas y creu

parroquial, seguida de molta gent. No volguí deixarme perdre eix hermós espectacle; me vaig juntar ab la professó.

Al sortir de la vila emprenguerem la fadigosa pujada del coll de la Guilla (1,300 altitut), en mitj del repich de las campanas que no paran de tritllejar fins que 'ns perden de vista. Doscents pagesos y pagesas y molts pastors, barretina plegada sobre la espatlla, segueixen la professó ab reculliment, cantant las lletanías de la Verge. Cel seré; ayret fresch que fa volleyar las banderas; lo sol ixent colora 'ls cims de Costabona y Canigó d' un to rosat pálit, fent més ressortir la puresa del perfil pyrináich. Una lleugera boyra opalina s' extén sobre la vall, marcant las sinuositats del riberal; espera per fónbres que baixi 'l sol dels cims. Las floretas son totas plorosas de l' ayqualera de la nit; las nombrosas carlinas que tatxonan lo gleber son ben closas; esperan ab dalé lo bes del sol per obrirse.

La professó s' enlayra, serpejant, vers la collada d' hont s' ovira 'l santuari, allá, lluny, al altre cap de serra. Se sent per intervals, en mitj del silenciós reculliment, lo cant trist, monótono dels romeus: *ora pro nobis*, que respon al clam grave, magestuós, del sacerdot: *Regina Angelorum! Stella matutina!* portat per l' oreig del matí, enlayrantse com ténue vapor vers lo cel blau, De sobte tothom cau de genolls; som al coll de la Guilla, d' hont s' ovira 'l Santuari; tots saludém la Reyna del Cel, entonant la *Salve Regina*, mentres de la capella del Coral, al cim de la altra serra, surten altres romeus ab llurs banderas, en mitj de repichs de campanas y de mocadors que volleyan, saludantnos... Grupo negat de llum daurada del sol ixent, encuadrat de verdas y altas montanyas, sota un cel seré... espectacle grandió, impregnat de poesia, que us penetra y con mou...

La professó emprengué la forta baixada; atravessá sobre d' una palanca lo torrent de Mirallas que devalla de coll d' Aras, remuntá la serra del Coral, y entrá en la iglesia del santuari hont, després de cantar la *Salve*, tothom s' espargí pel gleber, sota olms frondosos, fent rodonas per esmorsar. A las deu, ofici solemne. A las onze, dinadas; á las duas, retorn de la professó vers Prats, hont arribaren á las quatre de la tarde.

Lo que en eixa professó me cridá la atenció, fou de véurehi homes y donas descalços, com també jovenetas de planta

del peu més fina que la dels pagesos prou endurida. No deixa d' ésser meritori, ja que 'l camí es trencat y pedragós.

Sembla increïble lo que pot la fé. Us contaré un fet autèntich que ha sigut presenciât y probat per molts testimonis, y prou recent, del Agost 1890.

En un mas de la frontera, entre La Junquera y Cantallops, l' únich fill de la masobera viuda, jove d' uns 23 anys, cau malalt y se li declara 'l tífus. Després de molts dias de cuydarlo y vetllarlo; vengent son únich fill, lo sostenidor de sa vellesa, entregat á las garras de la mort, feu una prometensa á la Mare de Deu de Núria, que si li curés, aniria á visitarla, anada y tornada, peus descalsos. Sens dubte aquella bona dona no sabia lo que prometia; ignorava las dificultats que no podria véncer; mes ja se sab que en materia de fé lo mot impossible no existeix.

Nostra roméua partí un matí d' Agost de casa seva; un cistell sul bras que contenia pa y queviures pera passar la camí; ro pessetas de plata nuadas en un corn de son mocador de butxaca, y, peus nusos, se dirigí vers Agullana, Labajol, Massanet, Tapis, Sant Llorens de Cerdá y Prats de Molló, hont arribá á las set del vespre, y com m' era coneguda se 'n vingué á casa meua. Li donguí sopar y llit. L' endemá á las duas de matinada, prosseguí son camí vers La Preste, Perafeu, coll de Siern, coll del Pal, Plá de Campmagre, etc., etc., trepant aquellas altas montanyas de corriols pedregosos, sembrats de pedretas fogueras cantelludas (quartz...) Arribá á Núria los peus inflats y encetats... 24 horas de caminar..!

Al cap de dos dias, després de fetas sas oracions, se 'n volgué tornar. Mes lo senyor rector de Núria, que l' havia confessada, exigí que 's posés un calsat: «Haveu complert vostra prometensa; la Mare de Deu ha escoltat vostres prechs; en nom seu us rellevo del restant de la penitencia.»

—«No, senyor rector; no 'l puch obehir: la Mare de Deu m' ha fet la mercé de deixarme arribar á Núria baix sa protecció; lo mateix farà pera la tornada.»

Lo tercer dia de sa estada á Núria, sempre peus descalsos, empengué de bon matí la fadigosa pujada úe las Set-Creus, seguint las altas crenas fronterissas. M' arribá á casa á las vuyt del vespre. L' endemá arribá sens novetat á casa seva, hont trobá son fill molt millorat, y en via de recobrar del tot la salut.

Com tenia los peus inflats, va estar més de quinze dias ans no 's pogué calsar sabatar ni esclops.

Lo romiatge d' eixa dona fa molt pensar. Tothom que conegui 'l camí de La Junquera á Núria se farà creus al saber que una dona l' ha fet, peus descalsos, duas vegadas, anar y tornar, recorrent 240 kilómetros ó sia 48 horas. Ja se sab que hi ha pagesas acostumadas desde petites anar descalsas estiu é hivern; mes per forta que sia la pell de la planta del peu, cap ser humá podria resistir á caminar 48 horas sobre montanyas pedregosas tan altas. Un hom se guardaria be de fer emprendre á una cabalcadura aytal caminada, sense ésser ben ferrada y portar ferraduras de repuestó, ja que á mitj camí, ja son usadas.

La que ha verificat un viatge tan atreuit, es, com ho tenim dit, una dona d' uns 40 anys, petita, magra, d' aspecte més feble que ferrenya. Tot lo del viatge m' ha sigut contat per ella, y ho he comprovat per molts testimonis.

Aquesta excursió singular y l' ascensió atrevida del rector del Tech al pich de Balatg (Canigó) (1), son pera mi 'ls dos fets més sorprenents que he presenciats en ma llarga vida d' excursionista.

c. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

20 d' Agost 1892.

(1) Véigis lo llibre *Plá y Montanya*, cap, XIII.

AHIR Y AVUY

La flor que ton pit gronxava
y que, somrient, m' has donat,
ab altrás flors á juntarse
se n' ha anat.

La he guardada ab flors ja secas
que també tevas van se';
lo que ellas li han dit, rebentla,
sols jo ho sé.

Ellas li han contat la historia
d' un amor que ningú sap;
de com foren diädema
del teu cap;

de com joyós l' esbullava;
com las vaig anar robant
una á una, boy ta cara
contemplant;

com encare entre sas fullas
hi negreja ton cabell;
com vaig besar ta boqueta
de clavell;

com vaig trobarte adormida,
com pantejava ton pit,
com, despertante espantanda,
vas fe' un crit;

com després greu te sabia
de tan fort haver cridat,
y 'm retenian tos brassos
ben lligat.

¡Quánts recorts dintre ma pensa
han fet renaixer tas flors!
Mes á mí m' han causat joya
y á tú plors!

¿Te sap greu que are 't retregui
d' aquells temps dolsos plahers,
nostres somnis de ventura
tan riallers?

¡Que es estrany! Lo remembrarlos
á mí m' es grat y á tu no!
¿Es potser que amor t' acusa
y tens po'?

¿Es que 't fa por lo trobarte
altre cop soleta ab mí,
y puch lo que ahí 'm juravas
fert' cumpli'?

¡No tinguis por! Tot cambia.
Lo que era amor ja no es res.
¡Lo meu cor, com tas floretas,
sols pols es!

¡Avuy d' amor tu t' abrusas
y 'm va gelar ton oblit!
Fins en ta flor flayre estranya
hi he sentit.

MANUEL ROCAMORA.

MATINADA

Quan l' hivern marxa
va borronant
tota la arbreda
per plana y vall.
Vesteix las brancas
lo vert fullam,
y la alegría
per tot renaix.

Creixen los ordis,
s' alsan los blats
y flors esclatan
pels llegumars.
Xarcoladoras,
aixadó al bras,
á trench d' aubada
van cap al camp.

De la aucellada
armónichs cants
s' ouhen tot hora
per dins l' arbrat.

L' oreig que passa
grat remor fa
arbrat y plantas
fent onejar.

De las rosadas
los degotalls
plateja y daura
lo jorn que naix.
Blavenca l' aygua
va riu avall
saltant resclosas
que troba al pas.

Per fonts y margs
va á doll l' esclat
de cent floretas
embalsamant.
L' hivern s' acaba,
l' hivern se 'n va,
la primavera
ve á renovar.

Los cants de joya,
per camps y llars,
mostran que regna
ventura y pau.
Es bella, hermosa,
ab novells tanys,
la matinada
del Llobregat.

JAUME CASAS PALLEROL.

AL OCCEÀ

Que 'm plau jòh mar! sentir ta veu potenta
quan rebull en ton si lo temporal
y contemplar la onada que rebenta
en flors d'escuma al batre en lo penyal.

Que 'm plau veuret tranquil com llach de plata
de la costa los peus gentils besant
y la movable, brilladora escata
de la blavenca espatlla de gegant.

Y que 'm plau recordar que vas se' un dia
superb bressol d' un geni que may mor
y que al llensarse á tu, ab Deu per guía,
del mes enllá feu naixer illas d' or.

Jo 't saludo, colós de tos imperis,
tu jorns de gloriá has conquerit pel mon,
tu ets lo llas que ha juntat dos hemisferis
ab la inmensa abrassada de Colón.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

May, mon amor, he sapigut fins are
lo que es sofrí y gosar,
puig tot lo pler que avuy mon cor ubriaga
es amargor y fel al sendemá.

Quan te veig, amor meu, sento'inundarse
mon pit de suau claror,
la claror de tos ulls que m' enlluherna,
puig he viscut molt temps en la foscor.

Y quan de tu 'm separo, vida meva,
la fosca torna arreu,
y la tébia dolsor que prop tu sento
dona pas'al alé gelat de neu.

Per xó jamay he sapigut fins are
lo que es gosá' y sofrir;
si de tu jo 'm separo, visch'morintme,
y si estich aprop teu, moro vivint.

DESDE SANTA CREU

Senyor En Miquel Augé Carbonell.

APRECIAT cusí: De desde lo rovell d' aquestas serranías de Santa Creu d' Olorde, essent jutje l' extremat justicier Pau Serra, i' escrich aquestas ratllas, que no son més que un mal forjat bosqueig d' eixa antiga y venerada masía, esbarjó de propis, admiració d' estranys y niu de bellesas pels aymadors de las patriarcals costums de nostra benvolguda Catalunya.

Fa temps que estich aquí y cada dia vaig veyent més detalls que 'm fan felís. He quedat encisat veyent lo conjunt; repassantho per parts, á cada moment m' entussiasmo.

No crech necessari parlarte del sol ixent, dels quiquiriquichs del gall, dels rossinyols de dins la torrentera, dels bous llaurant al tros, de la cabra dalt la serra, de la plana omplerta de flors;... ni de masías, vilas, pobles, montanyas, y mar, y cel, que, illuminat pel sol de las sis, tan rich espectacle ofereix.

No: vull parlarte sols d' aquesta masía, d' aquest niu que, encara que fet d' argila, está embellit per una rosada de fraternitat y pau; d' aquesta llar en que 'ls tions del roure centena-

ri mantenen encara encés lo caliu de la *patria*; d' aquesta pastera que encara canta 'l *catrich catrach de la tia Maria* y en la que hi fan cocas y garlanda pera enrossirlas allà dintre 'l forn que, com una gorja d' infern, contempla espetegant l' olla enmascarada que penja dels clamástechs; d' aquest ascó que, com escambell de santa gloria, compta per cada esquerda y cada corch que te las gestas de sos antepassats.

Vull parlarte, com dich, de lo de dins, de la mel y bresca, ja que tu has tingut ocasió de contemplar l' arnera.

L' hora característica y en que 's respira més flayre catalanesch es la de la cayguda de la tarde fins al anar á fer la *non non*.

Quan lo sol fa 'ls darrers badalls y 'l cel se vesteix d' argent y grana, enfaixantlo llargas cintas cendrosas y moradas, comensa l' enrenou de la masía: lo pastor ab sa vermella barratina avía 'l remat; xisclejant lo Miquel, deslliga 'ls bous: rondinant lo Francisco, desferma 'l porch, y tots plegats fent llarga dula s' encaminan al bosch y á la plana, cridant los uns, remugant los altres, y afartantse tots. Los mossos ab contra punt, brandan lo volant per acabar la tasca de la sega.

Lo Pau arregla escombras de ginesteras, garbellas, forcas y rampins, tot mal-mirant la pardalada que demunt las garbas s' afanya en mermar lo blat que te de curullar las sitjas.

La Roseta, ab lo cistell ja buyt de la beguda, s' acosta prop la llar ja fumanta, al temps que la lluna s' aixeca esborronosa, platejant lo tros de cel del sol ixent. Prop l' ascó l' olla curullada de verdura esbufega com un condempnat, fuhetejada per la flamarada de la rehinosa brancada. Tot está á punt, esperant que arribin del tros los treballadors.

La llarga taula del nogué de la soleya ostenta demunt sa negrosa esquena la blanca estovalla y la verda porrona curullada de vi moro; los plats de terra s' agermanan ab las culles de boix y ab las llescas de pa moreno; lo ventall, enribetat de paper vermell y groch, penja ab majestat del sostre, esperant lo teixidor que vulga desventarlo, quan, acostantse la esquella del *Mescart*, entra ab los volants á la esquena, los magalls al coll y ab los cistells al bras, la fornida jovenalla, donant la bona nit y bona hora.

S' assentan, caragolant un cigarro 'ls uns y espolsant la espartenya 'ls altres. Lo rellotje de pilons ab son róssech de preparació anuncia al martellet la vinguda de quarts de nou, al temps que la campana de la hermita, ab pausat y ressonant soroll, escampa 'l toch del *Angelus* per totas las serras y fondaladas.

Lo Pau, ab sa barretina musca al coll y ab los rosaris de catxumbo entre dits, ab cantarellosa veu comensa: *Per la senyal, de la Santa Creu, de nostres enemichs...*

Res més característich que 'l rosari.

Passejant del ascó á la entrada y del menjador á la llar; correjint lo nostre pa als menuts; bofetejant als grandassots tot resant *perdonáunos las nostras culpas....* en Pau me fa l' efecte d' un Felip II de montanya.

La Roseta, típica com una pagesa de Julio Breton, trasteja com una dayna; escumant lo calderó ara, trinxant cols y patatas després y anant y venint sempre, tot resant entre dents.. *Deu vos salve Maria*, en contes de Santa. Ve la última dena y comensa la ratxada de credos y salves y pare-nostres per tots los difunts de la familia.

S' acaba 'l rosari y tots plegats, ab aquella gana que 's te á pagés, s' assentan á la llarga taula del nogué de la soleya.

No 't pots imaginar ab quin gust, ab quin delit, ab quin ayre, van escapsant lo curull de cols y patatas que cadascú s' ha cuydat d' atapahir, fins á fer desapareixer l' últim raig de llum del plat negre embarnissat.

Aquells delitosos mástechs, barrejats ab los xarrichs al aixecar la botaruda porrona; lo cruixir del pebrot vermell y de la ceba blanca; lo crech del bitxo que van escapsant com si fos un caramelo recuyt; en fi tots aquets detalls que constitueixen lo *menú* de la masía.

Acabada ja la tasca ve 'l sobre-aula. Lo Pau y 'ls demás fumadors, ab sas petacas descoloridas tant per los anys com per una capa ennegrida y greixosa, comensan á caragolar uns cigarros tan desmanegats y robustos que fan... més por que goig. La conversa s' anima, la porrona acaba de perdre la suhor ab tantas contraccions y 'ls espirals de fum dels continuats cigarros omplen aquell menjador de boyra pesada y coenta com lo fum de lluquets.

Lo rellotje de pilons ab son róssech de preparació anuncia á la familia la hora d' anar al llit. La conversa va fent marra-
das de la nou del coll al nivell dels llavis; badalla 'l Pau tot
persignantse; acaba de munyir las cabras la Roseta; lo Llo-
rens dona palla als bous; fan manetas los menuts; encenen
llum los grans; van á dormir tots, y, Santa nit nos donga Deu.

M. CARBONELL.

POEMA D' AMOR

INVOCACIÓ

*Auras d' amor de los jardins helénichs,
en torn mon cap torneu à sussurrar;
fêume sentir los càntichs de las arpas,
y à son compàs puga rimar mon cant.*

I

Un perfumat matí de primavera
en un florit marjal de la rivera
de ma nadiva llar,
vinguí á séurer; l' hervey tot just floria,
y humit de la rosada d' aquell dia
al devant meu lo veyà perlejar.

Sota mos peus lo torrental saltava,
cada flor per besarlo s' abaixava
vinclant sos tanys novells;

lo céfir sospirava entre 'l fullatje,
y al cim mon cap, per lo naixent brancatje
sentia aletejá y cantá 'ls aucells.

Per la terra altre cop rejuvenida
palpitava 'l nou gèrmen de la vida,
tendre, pur y subtil,
y 'ls esplets y collats y valls y comas
eran inmensos incensers d' aromas
que feya alsar lo primer jorn d' Abril

¡Quánta flor, quánt perfum, quánta alegría
duya 'l sol vermellós que ja sortia
en l' horitzó seré!

Lo cel á poch á poch s' il·luminava,
y al bes d' un raig de sol, sas flors badava
en sos cap-brots més alts un ametller.

En mitj d' aquest concert de primavera
aprengué 'l cor la cántiga primera
de son primer amor,
y s' extremí de goig y de ventura
com al sentir la primer gota pura
de la rosada, s' extremeix la flor.

.

¿Cóm arribá prop meu...? Misteri ho tanca;
duya en son cap una caputxa blanca
de teixit damasquí;
ayrós mantell en torn son cos plegava,
y era tan bell son rostre, que semblava
l' ángel que obra l' Orient cada matí.

De sopte, al contemplarla, creguí que era
del mes d' Abril la fada missatjera,
visió de mon esprit,
mes prest la realitat endevinava
quan al passar prop meu me desvetllava
l' eléctrich fregadís de son vestit.

Del mon vers lo zenit lo sol pujava,
del cel seré la inmensa volta blava
era un mar de claror,
y quan ja del matí 'l concert finia
en mon cor y en son cor, la poesia
preludiava una cántiga d' amor.

Mira, li deya jo, mira la vida
per tot arreu com nos atrau y 'ns crida!
L' amor sab lo camí
més ample y drèt, la més florida via;
unim los nostres cors, aymada mia,
y del desert ne podrém fer jardí.

Y ella, mirant á terra vergonyosa,
com fins de sas paraulas temerosa,
molt baix y ab viu anel,
me responia: ¡Oh sí, l' amor no s' erra;
sols aymant oblidém que som de terra
y coneixém que hem sigut fets pel cel!

¡Oh, parla, parla, sí, que es ta veu pura
com l' arpá ab que David feu la tristura
de Saul allunyar!
Forma de mon desitj, parla y somía;
nos du en sas alas d' or la poesia,
sols Deu y jo t' hem de sentir parlar!

¿Veus, me digué aixecant sa testa hermosa,
crusar dos aucellets la vagorosa
regió hont Eolo viu
y hont los estels de bella nit s' inflaman?
¿Sabs per qué van tan junts? Es perque s' aman
y cercan arbre per penjar son niu.

Mira allá al peu de verdejanta mata
com sos botons blanchs y rosats esclata
lo roser de pastor.

¿Sabs per qué en ells s' hi aixoca y amoixona
tremolant de plaer la papallona?
Es que s' estiman papallona y flor.

Jo 't contaré d' una oriental palmera
la balada ó rondalla llastimera
d' un amor contrariat:
plantada n' era en un terrat d' Otranto,
y de sas verdas brancas fentne manto,
á un altra n' abrigava á son costat.

Pomposa, en companyia era sa vida:
una d' ellas cada any treya florida
omplintse de fruyts d' or,
mes un jorn vingué á Otranto una má fera,
y á Brindis s' endugué l' altra palmera,
mustigadas sas brancas pel dolor.

Des llavors, sols un cop la que restava
y en lo terrat d' Otranto s' anyorava,
va tornar á florir:
alsava molt lo seu plomall de brancas
de la ciutat pel cim las casas blancas,
mes ningú hi veyá may las flors sortir.

Un dia va apareixer coronada
de sas garlandas d' or la enamorada,
l' endemá va finir:
es que l' arbre gentil dels sorrals indis
havia vist de son aymant de Brindis
lo cimeral, á l' altra part del mar.

Escolta, aná seguint la verge aquella
tot y atrayentme dolsament vers ella,
¿sents palpitár mon cor?
es que prop seu un altre n' endevina
v d' ell ne reb per voluntat divina
la misteriosa essencia del amor.

Jo 'm creya al escoltar sa veu amada
arrebatat á una regió encantada
 lluny de la pols del mon;
veya al voltant maravellosas galas,
y sentia arrobat un bátrer d' alas
sobre mon cap, que m' ayrejava 'l front.

Prenguí sas blancas mans assatinadas
com d' un infant, entre mas mans colradas,
 y li diguí ab anhèl:
«¡Oh tu, que dus sobre ton front l' aurora
en lo teu cap celistia enlluernadora
y dintre 'ls ulls la vaguetat del cel!

¡Tu, que no sé qui ets, bella criatura,
humana encarnació d' una hermosura
 sols vista delirant!

Jo sento á ton enfront l' ánima encesa
que en éxtasis d' amor está sospesa
entre 'l cel y la terra en eix instant;

jo sento al cor, en aqueix vas d' essencia,
concentrarse de sopte la existencia,
 y dé m' en derredor
no hi ha ni ríveral, ni pla, ni serra,
y m' apar escoltar d' Atica terra
l' interminable cántich del amor.

Tas paraulas sonar arrobadoras
sentí altre cop, dihentme que m' adoras,
 que ja so ton captiu;»
y 'm respongué la verge ab veu torbada
inundantme de fit ab sa mirada
clara y ardenta com un cel d' estiu:

«¿Y tu los sentiments dius que endevinas?
¿Y tu pretens coneixer las divinas
 lleys que impulsan los cors?

¿Y tu sabs lo que 's diuhen las colomas
quan ja han guarnit lo seu bressol de plomas,
tálam nupcial de sos secrets amòrs?

¡Y no has sabut lo que 'l meu cor tancava!
¡Y no has entés la llengua que paria va
darrera de mon pit!
Has mirat á mos ulls que 'n dius hermosos,
¡y al darrera sos parpres tremolosos
no hi has sabut trobar mon esperit...!

Donchs t' ho diré: sí, t' amo, ja no anyoro
mon somniat ideal, perquè t' adoro
sobre tot lo del mon;
sápigaho ja d' un cop; sens ta presencia
faría un llim obscur de ma existencia
lo pensament que 'm martelleja 'l front.»

La paraula en sos llabis s' apagava,
lo cosselet de cassimir alsava
son anhelós respir;
dels aucells, prats enllá, s' ohia 'l coro,
y l' inefable cant d' aquell t' *adoro*
l' éter en torn de mí feya estremir.

Enlassadas las mans, la testa enrera
plens nostres pits del vent de primavera
que du ratxas d' amor,
mitj aclucats los ulls que s' endormían
quan uns dels altres la claror rebían,
fonguerem nostres cors en un sol cor.

Mes ans que tot la patria 'm reclamava,
lo clarí de la guerra demanava
mon bras de ferro armat.

de sos llavis vermells l' adeu eixia;
ella torná á la senyorial masía,
y l' endemá jo vaig marxá á soldat.

II

Tres anys passaren,—las flors tornaren;
vestit d' espigas—vingué l' estiu,
la tardor trista—despullá 'ls arbres
y l' hivernada—va glassá 'l riu.

L' ánima mia—¡quín goig sentia!
per l' ostracisme—patria es remey;
era una tarde—del mes d' Octubre,
tornava á casa—de serví al rey.

Ja passo 'l terma—ja arribo á l' herma
pinosa serra.—¡Cóm bat mon cor!
Anima mia,—aquí sentires
la prometensa—d' aquell amor.

Mes ¡ay! no hi era—la primavera;
flors, no n' hi havia—ni brots novells,
ja no flayravan—esplets y comas,
ja no cantavan—torrents y aucells.

Mos ulls ho veyan:—las fullas queyan
secas y grogas—fent remolins;
un vel de cendra—lo cel cobria
y 'l vent plorava—gronxant los pins.

Sa imatge pura—feya hermosura
lo que 'm voltava—hert y morent.
¡Tornava á casa!—¡La anava á veurer
y á demanarli—son sagrament!

Lo marjal deixo,—camí segueixo
que te per via—lo mas payral;
son castell veyá—trèncant las bromas
molsós y negre—sobre 'l penyal.

Frisós camino—quan endevino
remor de besos—tot prop de mí:
era una dama—que un nin tenia
fentli ab sos brassos—llit y coixí.

¡¡Era ella, era ella!!—La amada bella
ardent ensomni—del meu amor;
sentí mas plantas—clavar-se en terra,
bátrer mos polsos—é inflars mon cor.

Ma orel·la ansiosa—sols ohí una cosa,
vaig esglayarme—d' horror sorprés;
¡duas paraulas—que al cor he dutas,
que al cor he dutas—per sempre més!

De sos ulls feya—l' infant que reya
movent la testa—preuhát espill;
¡l' infant besantla—li deya *mare*,
y ella abrassantlo—li deya *fill*!

III

No poguí més; ma vista enterbolida
veya girar en dansa malehida
diabólica legió tot vora meu.
¡Si fins aquell amor sigué mentida,
ja no crech més sino en l' amor de Deu!

A casa m' esperavan. jo ja veyá
al lluny fumar la antiga xemaneya

recordantme las horas de dolor...,
 á la mareta que en mos brassos queya
 plorant de joya y sanglotant d' amor.

Mes ella era prop meu, d' un altre esposa
 los balcons de sa cambra silenciosa
 queyan devant de mon balcó envidrat.

.
 ¡¡Perdonam, mare meva; adeu, oh terra,
 adeu per sempre; adeu, torno á la guerra...!!
 ¡Sigas felís, jo torno á ser soldat...!

.
 Fineix lo jorn darrera la montanya,
 lo perdiguer grinyola ab veu estranya,
 jo desfaig lo camí poch ha seguit;
 sol ab mon pensament, l' instint me porta;
 ¡la tristor de la terra altre cop morta
 cóm agradava é lo meu cor ferit...!

La catifa polsosa de despallas,
 aquells arbres de branques sense fullas
 hont lo vent no hi trobava cap remor;
 la plana, que s' extén davant ma vista
 com lo desert, interminable y trista,
 y sobre meu un cel sense claror;

lo torrental que ja 'l capvespre glassa,
 lo fantástich xiulet de vent que passa
 per los badius del negre torreó,
 y com escala d' Atlas, las estranyas
 crestallinas que aixecan las montanyas
 sobre 'l fondo cendrós del horitzó.

Tot silenciós, inmóvil, sense vida,
 tan sols un crit s' ohia en la endormida
 boscuria dels llunyans oliverars;

l' únich que en ma partida 'm saludava;
'l de l' oliva trista que xiulava
vora del clot de los oberts fossars.

Y en tant jo caminava á la ventura
al costat de mon ángel d' amargura
errant los ulls pel ploviscós espay...
y la nit, negra com mon cor, tancava;
y al davant meu la terra s' allunyava...
y aquell camí no s' acabava may...

No sé hont vaig arribar seguint mavia,
recordo sols que al puntejar lo dia,
núvol y fosch, en aquell cel de plom,
van despertarm las gotas mitj gebradas
que queyan en mas geltas enfebradas
desde 'l brancatje desfullat d' un om.

Entre la vida y mort vaig acotxarme:
¡quíns deliris la febre va donarme...!
ella abrassant son fill, tots los instants,
rient abdós en mitj de sas besadas,
unint sas cabelleras destrenadas
y palmejant sos rostres ab sas mans!

Y en un fondo indecís de boyra negre,
mostrant lo goig en son somriure alegre,
un home, son espós. ¡Sarcasme mut
de mon candor, de ma creencia ofesa!
Aquells quadros tenian la grandesa
y tot l' horror d' un sentiment venut.

Deu va voler que no morís lashoras,
mon ser tenia encara llargas horas
per rumiar las penas del passat...
Aixís, prenguí 'l fusell altra vegada,
y descobert lo pit, la testa alsada
vaig llensarme frenétich al combat.

LO GALL

Miréusel que estufat! Com s' hi rumbeja
á dintre 'l galliner l' engrehit gall!
Ab quína autoritat ell se passeja
corral amunt, corral avall!

Tothom li deixa pas... La polla rossa
en veyentlo venir ja li fa lloch;
com certs homens que tenen molta bossa
passa ell altiu fent lo *cloch-cloch*.

La cresta á un costat porta penjada
com d' antich cavaller l' ayrós plomall;
es guerxo 'l seu mirar; la pota alsada
sembla que diu: plassa á n' el gall!

Quan portan la cassola de les pastes
s' hi rebat al bell-mitj enfurismat
y fa la lley á tots: «Tu avuy no 'n tastas;
arrera tu, ja has prou picat.»

Vos jur que 'm te molt tip l' estrafalari
y 'm plau ferlo colltorce per Nadal.
¿Sabeu per qué fa aixó? 'S creu necessari
y esse 'l senyor del seu corral.

També coneix molts homens que gallejan
y 's creuen necessaris com lo gall,
y tots enrabanats també 's passejan
corral amunt, corral avall.

JAUME COLLELL, PBRE

